

Rapport

h2>Klacht

Ten aanzien van het arrondissementsparket Utrecht

1. Verzoeker klaagt erover dat de hoofdofficier van justitie toestemming heeft gegeven voor de inzet van het arrestatieteam Midden Nederland bij zijn aanhouding op 1 maart 2007.

Ten aanzien van het regionale politiekorps Utrecht:

2. Verzoeker klaagt over de wijze waarop leden van het arrestatieteam Midden Nederland op 1 maart 2007 tegen hem zijn opgetreden, door hem tijdens zijn aanhouding onder schot te houden met een vuurwapen en door hem een kniestoot te geven in zijn linkerzij en hem enkele vuistslagen in het gezicht te geven.

Algemeen

Verzoeker werd op 1 maart 2007 aangehouden door het arrestatieteam Midden Nederland. Op 28 februari 2007 kwam er informatie binnen bij de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) dat verzoeker samen met een andere verdachte in het bezit zou zijn van een vuurwapen. Deze informatie werd als betrouwbaar aangemerkt. Gelet op deze informatie en op eerdere geweldsantecedenten van verzoeker (hoewel niet met betrekking tot vuurwapens), heeft de officier van justitie op 1 maart 2007 toestemming gegeven voor de inzet van het arrestatieteam ter aanhouding van de verdachte buiten heterdaad. Ook een lid van de korpsleiding gaf hier toestemming voor.

Verzoeker reed die avond met zijn auto, samen met zijn vriendin, in Amersfoort. Op enig moment werd verzoeker ter aanhouding klemgereden door het arrestatieteam, waarbij het voertuig van verzoeker schade heeft opgelopen. Verzoeker is vervolgens met geweld uit zijn auto gehaald, waarna ook tijdens de verdere aanhouding van verzoeker geweld is gebruikt door de leden van het arrestatieteam. Verzoeker heeft hier letsel, psychische klachten en materiële schade aan zijn auto aan overgehouden. Bij nader onderzoek door de politie werd geen vuurwapen bij verzoeker aangetroffen. Ook een later uitgevoerde doorzoeking leverde niets op.

Op 9 maart 2007 diende verzoeker een klacht in bij de politie. Hij klaagde erover dat hij door de leden van het arrestatieteam met gebruikmaking van buiten-proportioneel geweld was aangehouden. Tevens klaagde hij erover dat er door de officier van justitie toestemming was gegeven voor de inzet van het arrestatieteam. Ook stelde hij de politie aansprakelijk voor alle geleden en nog te lijden materiële en immateriële schade als gevolg van zijn aanhouding.

Op 7 mei 2007 heeft verzoeker, in het bijzijn van zijn advocaat, in een gesprek bij de politie zijn klacht nader kunnen toelichten. In zijn rapport van 14 mei 2007 rapporteert de

betrokken inspecteur van politie met betrekking tot de klacht van verzoeker onder meer het volgende:

"Over genoemd optreden heeft rapporteur een geweldsrapportage en een aanhoudingsrapportage ontvangen van de chef van het arrestatieteam Midden Nederland de inspecteur X. Deze rapportages zijn verzonden naar de Hoofdofficier van Justitie en het hoofd van het bureau veiligheid en integriteit van de regio politie Utrecht."

Op 1 juni 2007 schreef de districtschef van Eemland-Zuid, ter afhandeling van de klacht van verzoeker, dat het door het arrestatieteam toegepaste geweld op rechtmatigheid wordt getoetst door de officier van justitie en het hoofd van bureau veiligheid en integriteit van de regiopolitie Utrecht. Tevens zal de claim van verzoeker met betrekking tot vergoeding van de schade door hem worden doorgestuurd naar de afdeling Juridische zaken van de regiopolitie Utrecht.

Op 5 maart 2008 berichtte de verzekeringsmaatschappij van de politie, Onderlinge Verzekeringen Overheid (OVO), dat er naar aanleiding van het toegepaste geweld jegens verzoeker conform de reguliere procedure verantwoording is afgelegd aan de hoofdofficier van justitie en de korpschef. Uit het feit dat dit geen aanleiding had gegeven tot nader onderzoek en gezien het dossier, acht de verzekeringsmaatschappij het toegepaste geweld binnen de grenzen van proportionaliteit en subsidiariteit. Zij wijzen de aansprakelijkheid voor de schade van verzoeker dan ook af.

Op 27 mei 2008 diende verzoeker via zijn advocaat een klacht in bij de Nationale ombudsman waarop de Nationale ombudsman op 4 juli 2008 een onderzoek opende naar de volgende klachten van verzoeker.

I Ten aanzien van de toestemming voor de inzet van het arrestatieteam

Bevindingen

Verzoeker klaagt erover dat de hoofdofficier van Justitie toestemming heeft gegeven voor de inzet van een arrestatieteam. Hij geeft aan dat hem tijdens het onderzoek door de politie duidelijk is geworden dat er een tip of een aangifte was binnengekomen dat hij vuurwapengevaarlijk zou zijn. Hij heeft een vermoeden van wie deze tip afkomstig zou kunnen zijn. Deze persoon staat volgens verzoeker bekend als iemand waarvan tips of aangiftes met een korrel zout genomen moeten worden. Verzoeker had op het moment van de aanhouding geen wapens van welke aard dan ook bij zich en de verrichte doorzoeking van het huis van zijn vader heeft niets opgeleverd. Tevens geeft verzoeker aan dat hij geen justitiële documentatie heeft met betrekking tot (vuur)wapens.

De minister van Justitie gaf in dit kader aan dat uit informatie van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) was gebleken dat verzoeker in het bezit zou zijn van een vuurwapen, in

verband met een ruzie over verdovende middelen. Gelet op deze CIE-informatie, die als betrouwbaar was aangemerkt, en eerdere geweldsantecedenten van verzoeker, heeft de rechercheofficier van justitie te Utrecht op 1 maart 2007 om 17.50 uur toestemming gegeven voor de inzet van het arrestatieteam. Verzoeker is op 1 maart door een observatieteam getraceerd en even later op de avond door leden van het arrestatieteam aangehouden. Tijdens de aanhouding is lichte schade ontstaan aan de auto van verzoeker, aangezien hij niet voldeed aan het stopteken dat de leden van het arrestatieteam hem hadden gegeven, zodat het noodzakelijk was verzoeker klem te rijden.

Nu er sprake was van een redelijke verdenking, acht de minister de beslissing tot aanhouding buiten heterdaad rechtmatig. Met betrekking tot de inzet van het arrestatieteam merkt de minister het volgende op. De politie te Utrecht heeft op 1 maart 2007 om toestemming verzocht voor inzet van het arrestatieteam voor de aanhouding van verzoeker. Ter ondersteuning voor dit verzoek heeft de politie aangegeven dat er op 28 februari 2007 CIE informatie was binnengekomen dat twee verdachten, waaronder verzoeker, in het bezit zouden zijn van een vuurwapen in verband met een ruzie over verdovende middelen. Deze CIE-informatie werd betrouwbaar geacht. Verder had verzoeker eerdere antecedenten op het gebied van geweld, zij het niet op het gebied van (vuur)wapens. Op grond van het bovenstaande heeft de rechercheofficier van justitie, die daartoe een zelfstandige bevoegdheid heeft, toestemming gegeven voor de inzet van het arrestatieteam.

Gelet op de CIE-informatie dat verzoeker in het bezit was van een (vuur)wapen en zijn eerdere antecedenten op het gebied van geweld, is de minister van oordeel dat er sprake was van een situatie waarbij redelijkerwijs kon worden aangenomen dat er vuurwapengeweld dreigde tegen de politie of andere burgers. Gelet hierop is de minister van oordeel dat de rechercheofficier van justitie tot de beslissing heeft kunnen komen om in het onderhavige geval een arrestatieteam in te zetten en acht hij de klacht van verzoeker ongegrond.

Op 8 april 2010 hadden de substituut-ombudsman, de heer

mr. F.J.W.M. van Dooren en een onderzoeker van het Bureau Nationale ombudsman inzage in het onderliggende gespreksverslag van de informatie bij de CIE, teneinde de betrouwbaarheid van de CIE-informatie te kunnen toetsen. Ook het formulier waar de inschatting van de CIE omtrent de betrouwbaarheid van de aangeleverde informatie en informant wordt beschreven, is daarbij ingezien. Het CIE-proces-verbaal en de Justitiële documentatie van verzoeker waren reeds eerder op verzoek van de Nationale ombudsman door het Openbaar Ministerie verstrekt. Op basis van de aan de Nationale ombudsman verstrekte

- en door de substituut-ombudsman geverifieerde - inlichtingen moet worden geoordeeld dat de betreffende CIE-informatie als betrouwbaar kon worden aangemerkt.

Beoordeling

Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. De inzet van een arrestatieteam moet worden gezien als een zwaar middel en moet dus in verhouding staan tot het doel van de aanhouding. De verhouding wordt daarbij in grote mate bepaald door de risico-inschatting van het te verwachten levensbedreigende geweld.

De klacht van verzoeker met betrekking tot het Openbaar Ministerie richt zich specifiek op de gegeven toestemming tot de inzet van het arrestatieteam. Hij voert daartoe aan dat hij het sterke vermoeden heeft dat de 'tip' dat hij een vuurwapen voorhanden zou hebben afkomstig is van een hem bekende persoon, van wie het algemeen bekend zou zijn dat tips of aangiftes van hem met een korrel zout genomen moeten worden. Tevens voert hij aan dat hij geen strafbare feiten met betrekking tot vuurwapens op zijn strafblad heeft staan. Tot slot zijn er geen wapens aangetroffen tijdens en na de aanhouding.

Hoewel de klacht zich specifiek richt op de gegeven toestemming voor de inzet van een arrestatieteam ten behoeve van de aanhouding van verzoeker, dient eerst te worden getoetst of verzoeker buiten heterdaad kon worden aangehouden. Als deze vraag bevestigend wordt beantwoord komt de Nationale ombudsman toe aan de beoordeling of het behoorlijk is geweest voor deze aanhouding het arrestatieteam in te zetten.

Waar verzoeker stelt dat de tip waarschijnlijk afkomstig was van een onbetrouwbare bron, dient vooropgesteld te worden dat een redelijk vermoeden van het voorhanden hebben van (vuur)wapens kan worden aangenomen op basis van als betrouwbaar aangemerkte CIE-informatie (zie Achtergrond onder 1.). Tevens is het voorhanden hebben van een vuurwapen ingevolge de Wet Wapens en Munitie een strafbaar feit waarvoor men, met toestemming van de officier van justitie, buiten heterdaad kan worden aangehouden. Gelet op de aanwezige en als betrouwbaar aangemerkte CIE-informatie acht de Nationale ombudsman het aannemelijk geworden dat er een voldoende redelijk vermoeden was dat verzoeker een vuurwapen voorhanden had en dat de beslissing van de officier van justitie tot het buiten heterdaad laten aanhouden van verzoeker daarmee gerechtvaardigd was.

De beslissing tot de inzet van het arrestatieteam is gebonden aan een aantal strikte voorwaarden. De inzet van een AT dient te worden beschouwd als het toepassen van een zwaar geweldsmiddel, dat veelal een ernstige inbreuk kan maken op grondrechten. Derhalve is de toestemming tot inzet van deze eenheid een zwaarwegende beslissing die verstrekken gevolgen kan hebben. Inzet van een AT betreft daarmee een vooraf en achteraf getoetste toepassing van zeer indringende dwangmiddelen.

Vereisten voor de inzet van een AT zijn neergelegd in artikel 8 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen (zie Achtergrond onder 2.), alsook in de circulaire aanhoudings-

en ondersteuningseenheden van het Openbaar Ministerie (zie Achtergrond onder 3.). Ten eerste dient een situatie geschikt te zijn voor de inzet van een arrestatieteam. Arrestatieteam is een andere benaming voor de Aanhoudings- en Ondersteuningseenheid van de politie zoals omschreven in artikel 8 van het Bbrp. Arrestatieteams mogen, na verkregen toestemming, optreden in situaties waarin redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigen. Ten tweede is het de korpschef die beslist tot de inzet van een arrestatieteam (of een door hem aangewezen vervanger). Hij behoeft ingevolge de circulaire van het Openbaar Ministerie daarbij tevens de toestemming van de hoofdofficier van justitie, die op zijn parket maximaal twee officieren van justitie kan aanwijzen ter vervanging.

7 Nu de Nationale ombudsman heeft geoordeeld dat nu er een redelijk vermoeden bestond dat verzoeker een vuurwapen voorhanden had, kan worden geconcludeerd dat er sprake was van een situatie waarin redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigden. Daarbij merkt de Nationale ombudsman wel op dat de justitiële antecedenten van verzoeker op zichzelf in het geheel geen indicatie opleverden voor de inzet van een arrestatieteam. Ook was een verder onderzoek door de recherche wenselijk geweest om de toch wat magere basis voor de beslissing tot het aanhouden en de inzet van het arrestatieteam te versterken. Dit leidt echter niet tot een oordeel dat het geheel als niet behoorlijk zou moeten worden beoordeeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk

II Ten aanzien van de wijze van aanhouding door het arrestatieteam Midden Nederland

Bevindingen

Verzoeker klaagt ten eerste over het gebruikte geweld door de leden van het arrestatieteam tijdens zijn aanhouding. Er is tijdens de aanhouding een vuurwapen op hem gericht. Tevens heeft hij een kniestoot in zijn linkerszij gekregen en enkele vuistslagen in het gezicht. Verzoeker geeft over de aanhouding het volgende aan in zijn klachtbrief aan de Nationale ombudsman. Op die dag reed hij samen met zijn vriendin om negen uur 's avonds in zijn auto. Op een gegeven moment kwam hij aanrijden bij een stoplicht bij een kruispunt; hij minderde vaart maar het stoplicht stond op groen. Ineens kwam er een BMW met geblindeerde ramen aanrijden, die hem passeerde en voor hem hard remde, terwijl het stoplicht nog op groen stond. Een andere auto, eveneens met geblindeerde ramen reed achter hem. Verzoeker raakte in paniek en trachtte weg te komen. Hij wilde richting een nabijgelegen pompstation rijden waar hij zich veilig waande door de daar aanwezige camera's. De auto's reden met hem mee en hebben hem vervolgens klem gereden, waardoor er schade is ontstaan aan zijn auto en waarschijnlijk ook aan hun auto. Inmiddels was hem door middel van een lichtsignaal duidelijk geworden dat het politie betrof,

waardoor verzoeker opgelucht raakte, maar het was te laat om een botsing te voorkomen. Verzoeker heeft toen onmiddellijk beide armen uit het openstaande raam gestoken om aan te tonen dat hij zich niet wenste te verzetten, maar hij werd hardhandig uit de auto gesleurd en op de grond gegooid. Hem werd niet de tijd gegund iets te zeggen, bovendien was hij alleen maar bezig zich te beschermen tegen de klappen en trappen van diverse politieagenten tegen zijn hoofd en lichaam. Verzoeker is vervolgens met een doek over zijn hoofd afgevoerd naar het politiebureau. Aangekomen op het bureau werd hij gedwongen de doek op te houden en is hij uitgekleeft.

Verzoeker heeft ten gevolge van de aanhouding fysiek letsel en psychische klachten opgelopen. Tevens is er materiële schade aan zijn auto ontstaan ten gevolge van de aanrijding met de achtervolgende auto van het arrestatieteam. Hij eist een vergoeding van zowel de materiële als de immateriële schade.

Verzoeker geeft aan ondermeer te zijn geraakt op zijn achterhoofd, dat spoedig daarna een forse zwelling vertoonde. Achteraf bleek in het ziekenhuis dat zijn ribben waren gekneusd. Ook was er een bot gebroken in zijn rechterschoonbeen waardoor zijn onderbeen in het gips is gezet. Verzoeker was direct na zijn vrijlating naar de afdeling Eerste Hulp van het ziekenhuis gegaan. Ter ondersteuning van het door hem gestelde letsel heeft verzoeker een kopie van het verslag dat door het ziekenhuis naar zijn huisarts is gezonden gestuurd aan de Nationale ombudsman. Hierin is te lezen dat verzoeker diezelfde avond om 23:59 uur de afdeling spoedeisende hulp heeft bezocht. Daar werd de diagnose gesteld dat er vermoedelijk sprake was van: contusie enkelvoudig (kneuzing), licht schedelhersenletsel (commotio), metatarsalia fractuur (botbreuk voorvoet), basis MT5 fissuur (scheurtje in het bot van de voorvoet), contusie thorax (kneuzing ribben) en commotio cerebri (hersenschudding). Er is een onderbeengipsspalk aangelegd bij verzoeker en hij heeft diverse pijnstillers voorgeschreven gekregen. Tevens werd er door de arts een wekadvis gegeven.

Naast het lichamelijke letsel heeft verzoeker ook last van de psychische gevolgen van de aanhouding. Een uitgebreide beschrijving van het rapport van de psychotherapeut waar verzoeker onder behandeling is zou hier een te grote inbreuk maken op zijn privacy. De Nationale ombudsman acht het wel van belang melding te maken van het vermoeden van de psychotherapeut van een Post Traumatisch Stress Syndroom (PTSS) bij verzoeker naar aanleiding van deze aanhouding door het AT.

De materiële schade aan zijn auto veroorzaakt door de aanrijding wordt door een schade-expert begroot op € 1702,98, inclusief BTW.

In het proces-verbaal van aanhouding van 1 maart 2007 verklaren de leden van het arrestatieteam Midden-Nederland M 19, M 10 en M 07 dat zij in opdracht van de officier van justitie verzoeker buiten heterdaad hebben aangehouden op verdenking van overtreding van artikel 26 lid 1 van de Wet Wapens en Munitie. Het betrof hier een

risicovolle aanhouding, waarbij naar redelijke verwachting ernstig en onmiddellijk gevaar voor personen aanwezig was of zou kunnen ontstaan. Verzoeker werd aangehouden op de openbare weg als bestuurder van een zwarte personenauto. Tijdens de aanhouding werd verzoeker onder schot gehouden. Met betrekking tot het gebruikte fysieke geweld rapporteren zij als volgt:

"...Verdachte werd door mij, verbalisant M 19, middels een kopgreep uit het voertuig gehaald. Verdachte pleegde verzet tijdens zijn aanhouding. Ik sommeerde verdachte dat hij zijn handen moest laten zien, hieraan gaf hij geen gehoor. De verdachte wilde zijn handen niet strekken en hield ze onder zijn lijf. Om het verzet te breken heb ik verdachte tweemaal een knie in zijn linkerzij gegeven. Ik zag dat de verdachte nog steeds zijn armen onder zijn lijf hield. Hierop heb ik, M19, de verdachte een vuistslag in het gezicht gegeven. Ik, verbalisant M 10, gaf de verdachte ook twee vuistslagen in het gezicht. Hierop zag ik, M19, dat de verdachte zijn linkerarm strekte. Hierdoor kon ik, M19, de arm op zijn rug draaien en vervolgens in de transportboeien slaan. Van bovengenoemd geweld is separaat een geweldsrapportage opgemaakt..."

In ditzelfde proces-verbaal wordt bij bijzonderheden gerapporteerd dat verzoeker het door de politie door middel van de lichtbalk gegeven stopteken negeerde en er vervolgens vandoor ging. Tijdens de daaropvolgende achtervolging probeerde verzoeker één van de auto's van het arrestatieteam van de weg af te duwen. Op het moment dat zij het voertuig van verzoeker links wilden passeren zagen zij dat hij zijn voertuig kennelijk opzettelijk ook naar links stuurde. Verbalisant M19 moest krachtig remmen om een botsing met het voertuig van verzoeker te voorkomen. Na een korte achtervolging werd het voertuig van verdachte klem gereden en kon hij worden aangehouden. Bij het klem rijden van de auto ontstond schade aan beide voertuigen. De als rijder aanwezige vrouw werd niet aangehouden en is door het arrestatieteam op haar verzoek afgezet aan de Noorderwierweg in Amersfoort.

De Nationale ombudsman verzocht de korpsbeheerder te reageren op de klacht van verzoeker met betrekking tot het gebruikte geweld, in het bijzonder het onder schot houden, de kniestoot in de zij en de vuistslagen in het gezicht. Tevens werd een reactie op de navolgende vragen verzocht: waarom het gebruikte geweld in overeenstemming met de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit werd geacht. Waar in wet- en/of regelgeving de expliciete bevoegdheid staat beschreven dat politieambtenaren een verdachte een vuistslag in het gezicht mogen geven en waarom de leden van het arrestatieteam geen pepperspray hebben gebruikt tijdens de aanhouding.

De korpsbeheerder volstond op dit essentiële punt met de volgende reactie:

"...Het door de leden van het arrestatieteam Midden Nederland gebruikte geweld is conform de gebruikelijke werkwijze in een situatie waarin een gevaarlijke verdachte moet worden aangehouden én niet meewerkt c.q. de aanwijzingen niet opvolgt. Dit

geweldgebruik is dan ook beoordeeld als proportioneel. Ik acht de klacht onder ad.1 op grond van de bovengenoemde informatie ongegrond..."

Met betrekking tot de opgemaakte geweldsrapportage schreef de korpsbeheerder dat deze niet is doorgestuurd naar het bevoegd gezag en de hoofdofficier van justitie en geeft hij aan dat dit niet juist is geweest. Omdat er in eerste instantie geen sprake was van letsel (na raadpleging GGD arts) is de geweldsrapportage door de chef van het arrestatieteam beoordeeld en vervolgens 'opgelegd'. Pas op het moment van het indienen van de klacht bleek dat er achteraf toch mogelijk sprake is geweest van letsel. Hierop is geen actie gekomen in de zin dat de geweldsrapportage alsnog is voorgelegd ter beoordeling.

In het kader van het onderzoek werd door medewerkers van de Nationale ombudsman gesproken met de teamchef van het arrestatieteam Midden Nederland en met de sectiecommandant van het betrokken arrestatieteam. Daaruit kwam het volgende naar voren. In zijn algemeenheid met betrekking tot gebruik van fysiek geweld door het AT deelt de teamchef mee dat bijvoorbeeld in 2008 het AT Midden Nederland 379 acties heeft uitgevoerd. Daarvan is in 60 gevallen een geweldsrapportage opgemaakt en in 16 gevallen is er sprake geweest van het gebruik van fysiek geweld (in die gevallen waarin geen gebruik is gemaakt van fysiek geweld, maar waar wel een geweldsrapportage is opgemaakt, is gebruik gemaakt van een vuurwapen). Bij een zogenaamde 'normale' autoprocedure wordt het voertuig van een verdachte door drie auto's klemgereden. De verdachte moet vervolgens op bevel zijn beide handen uit de auto steken, er worden boeien aangelegd, de verdachte wordt gefouilleerd en wordt in de volgauto afgevoerd.

Ten aanzien van de arrestatie van verzoeker verklaarde de betrokken sectiecommandant dat de autoprocedure werd ingezet op een tweebaansweg. Verzoeker werd klemgereden en er werd direct een stopteken gegeven door de stopauto, maar verzoeker wist er tussenuit te komen. Toen zijn er ook optische en geluidssignalen gebruikt. Er heeft zich een korte achtervolging voorgedaan en verzoeker werd alsnog op de openbare weg klemgereden. Er ontstond daarbij een kop-staart botsing met de stopauto en het voertuig van verzoeker. Omdat de verrassing en daarmee het overrompelend effect van de arrestatie op dat moment weg was, is er geen gebruik gemaakt van een vuurlijn uit het derde voertuig, maar is verzoeker direct door twee AT-ers door middel van een kopgreep uit het voertuig gehaald en naar de grond gebracht. Een natuurlijke reactie die dan vaak optreedt, is dat een verdachte dan de armen spreidt om zich te weren tegen de grond. Verzoeker hield echter, ook toen hij op de grond lag, zijn handen onder zijn lichaam en heeft geen gehoor gegeven aan de opgedragen commando's. Hoewel de betrokken sectiecommandant zich het niet meer precies kan herinneren hoe het gebruikte fysieke geweld precies heeft plaatsgevonden, hij heeft persoonlijk ook geen geweld gebruikt, weet hij nog wel dat er is gevochten.

Het gebruikte geweld is toegepast omdat er aanwijzingen waren dat verzoeker een vuurwapen voorhanden had en hij zijn handen onder zijn lichaam hield toen hij op de grond

lag. Daarbij wordt ook opgemerkt dat de werkruimte achter het opengeslagen autoportier beperkt is. Op vragen naar het gebruik van pepperspray wordt geantwoord dat dit geen gebruikelijk middel is om toe te passen tijdens een autoprocedure en het middel mag bovendien niet gebruikt worden binnen de afstand van een meter. Specifiek gevraagd naar de vuistslagen op het hoofd van verzoeker verklaart de sectiecommandant dat door het ontsnappen van verzoeker tijdens de eerste poging hem klem te rijden het effect van verrassing en overrompeling weg was. Daarnaast heeft hij meerdere commando's niet opgevolgd en heeft hij, terwijl hij op de grond lag, zijn handen onder zijn lichaam gehouden terwijl er aanwijzingen waren dat hij een vuurwapen bij zich zou dragen. Andere technieken, zoals het gebruik van een verwurging, zouden te veel tijd kosten om de handen vrij te krijgen. De sectiecommandant kan zich niet herinneren dat verzoeker korte tijd buiten bewustzijn is geweest. Hij kan zich dat zelfs niet voorstellen omdat hij anders direct een arts gewaarschuwd zou hebben.

Beoordeling

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op lichamelijke integriteit is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd (zie Achtergrond). Het gebruik van geweld tegen personen betekent een inbreuk op dit grondrecht. Een politieambtenaar die in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is echter bevoegd geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is en een minder ingrijpend middel niet voor handen is (zie Achtergrond onder 4.). Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf. Wordt geweld toegepast, dan dient de ambtenaar die dit geweld heeft aangewend de redenen die daartoe hebben geleid en de daaruit voortvloeiende gevolgen onverwijld schriftelijk aan zijn meerdere te melden.

Kenmerkend voor het optreden van AT's bij aanhoudingen buiten heterdaad, is dat het optreden erop is gericht aan te houden vuurwapengevaarlijke personen geen gelegenheid te bieden gebruik te maken van een vuurwapen. De werkwijze is gebaseerd op de snelheid van handelen en het verrassingseffect.

Het verrassingseffect was hier weggevalen doordat het verzoeker was gelukt de voertuigen van het AT te ontwijken na de eerste poging de auto tot stoppen te brengen. Het AT heeft vervolgens besloten om direct na stilstand van de auto van verzoeker, hem middels een kopgreep uit te auto te halen en naar de grond te brengen. Verzoeker heeft daarbij niet de gebruikelijke reactie gehad om bij het naar de grond brengen de armen te spreiden, maar de armen in tegendeel strak tegen het lichaam geklemd. Dit leidde er toe dat verzoeker op zijn buik op de grond lag met de handen onder zijn lichaam.

Omdat verzoeker geen gehoor gaf aan de door de AT-leden gegeven commando's om zijn handen te laten zien werd hij, en ten einde zijn verzet te breken, een aantal keren op het hoofd geslagen en kreeg hij een knietje in zijn zij. Ondertussen hebben de AT-leden het

commando herhaald dat hij zijn handen moest laten zien. Verzoeker verklaarde hierover dat hij zich alleen nog maar kan herinneren dat hij zich moest beschermen tegen de trappen en vuistslagen van de AT-ers. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat verzoeker niet uit onwil zijn handen niet heeft laten zien maar dat hij in paniek is geraakt en vanuit deze gemoedstoestand niet heeft gereageerd op de bevelen van het AT met betrekking tot het laten zien van zijn handen. Tevens is hij echter van mening dat de betrokken AT-leden hier op dat moment geen rekening mee hoefden te houden; het vermoeden bestond dat verzoeker vuurwapen voorhanden had. Waar het in andere situaties beter is om eerst een goed gesprek aan te gaan met een burger om te onderzoeken waarom bevelen niet worden opgevolgd, is dat in een situatie als de onderhavige in het algemeen te riskant.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat, nu er een redelijk vermoeden was van het door verzoeker voorhanden hebben van een vuurwapen, de betrokken AT-ers geweld mochten gebruiken op het ogenblik dat verzoeker zijn handen niet liet zien. Immers de leden van het AT moesten er ernstig rekening mee houden dat verzoeker een vuurwapen voorhanden had. Het ontsnappen van verzoeker tijdens de eerste stoppoging door het AT zal dit vermoeden wellicht hebben gesterkt. Het middels een koptreep uit de auto halen van verzoeker om hem vervolgens naar de grond te brengen acht de Nationale ombudsman onder de gegeven omstandigheden behoorlijk. Ook het geven van de kniestoot in de zij en de vuistslagen op het hoofd acht de Nationale ombudsman onder deze concrete omstandigheden nog binnen de grenzen van een proportioneel gebruik van geweld. De Nationale ombudsman weegt zwaar mee dat het verrassingseffect was komen te vervallen omdat verzoeker tijdens de eerste stoppoging wist te ontkomen en zich tegen zijn aanhouding verzette. Als hij dan later naar de grond is gebracht en dan ook nog zijn handen niet onder zijn lichaam vandaan haalt als dat hem wordt opgedragen, zou dit een aanwijzing kunnen zijn dat hij een vuurwapen onder zijn lichaam verborgen houdt. De leden van het AT zijn dan gerechtigd tot een fors gebruik van geweld om deze potentieel gevaarlijke situatie zo snel mogelijk weer onder controle te krijgen. Hoewel er sprake was van fors geweldgebruik dat zowel lichamelijke als psychische schade met zich mee heeft gebracht, is de Nationale ombudsman van oordeel dat het arrestatieteam niet te ver is gegaan in zijn pogingen het gevaar dat verzoeker een vuurwapen zou gaan gebruiken te ondervangen. Het toegepaste geweld was daarmee noodzakelijk en een minder ingrijpend middel was niet voorhanden.

De onderzochte gedraging met betrekking tot het aangewende geweld is behoorlijk.

Met betrekking tot de verantwoording die dient te worden afgelegd over de toepassing van geweld door de politie is echter het een en ander fout gegaan. De korpsbeheerder geeft in zijn reactie op de opening van het onderzoek door de Nationale ombudsman aan dat de opgemaakte geweldsrapportage niet ter beoordeling is ingestuurd naar het bevoegd gezag en de hoofdofficier van justitie. Hij geeft toe dat dit niet juist is geweest en zoekt een verklaring hiervoor in het feit dat pas ten tijde van het indienen van de klacht duidelijk werd

dat er mogelijk sprake was van letsel bij verzoeker.

Echter verzoeker heeft reeds op 9 maart 2007 een klacht ingediend bij het regionale politiekorps Utrecht waarin melding werd gemaakt van de geleden schade door verzoeker, ook ten gevolge van het letsel dat hij had opgelopen. In het rapport dat is opgemaakt naar aanleiding van de door verzoeker ingediende klacht wordt door de betrokken inspecteur van politie ook melding gemaakt van het feit dat hij een geweldsrapportage en aanhoudingsrapportage heeft ontvangen van de chef van het arrestatieteam en dat deze rapportages zijn verzonden naar de hoofdofficier van justitie en het hoofd van het bureau veiligheid en integriteit van de regio politie Utrecht. Op 5 maart 2008 schrijft de verzekeringsmaatschappij van de politie (OVO) dat zij inmiddels van de politie begrepen hebben dat er naar aanleiding van het toegepast geweld richting verzoeker conform de reguliere procedure verantwoording is afgelegd aan de hoofdofficier van justitie en de korpschef. De verzekeringsmaatschappij stelt dat nu naar aanleiding van deze melding aan het bevoegd gezag blijkbaar geen aanleiding bestond verder onderzoek te doen, dit leidt tot de conclusie dat het gebruikte geweld blijkbaar binnen de grenzen van proportionaliteit en subsidiariteit is gebleven.

De Nationale ombudsman constateert dan ook dat er in een aantal stadia van het klachtproces is verwezen naar een uitgevoerde controle door het bevoegd gezag terwijl deze in het geheel niet heeft plaatsgevonden. Tevens wordt door de verzekeringsmaatschappij daaruit de conclusie getrokken dat het geweld dus binnen de perken is gebleven. De Nationale ombudsman constateert dat alle verantwoordelijke partijen verwijzen naar elkaar maar dat uiteindelijk niemand daadwerkelijk heeft onderzocht of het gebruikte geweld binnen de daarvoor geldende grenzen is gebleven. Dit ondanks de duidelijke bepalingen in de geldende ambtsinstructie en de door verzoeker ingediende klacht en schadeclaim.

De korpsbeheerder motiveert vervolgens zijn oordeel dat het gebruikte geweld binnen de grenzen van proportionaliteit en subsidiariteit binnen de daarvoor geldende grenzen is gebleven met het enkele argument dat:

"Het door de leden van het arrestatieteam Midden Nederland gebruikte geweld is conform de gebruikelijke werkwijze in een situatie waarin een gevaarlijke verdachte moet worden aangehouden en niet meewerkt c.q. de aanwijzingen niet opvolgt. Dit geweldgebruik is dan ook beoordeeld als proportioneel".

De Nationale ombudsman is van oordeel dat dit een absoluut onvoldoende motivering is waarom de korpsbeheerder de klacht met betrekking tot het gebruikte geweld ongegrond vindt. Zeker niet nu iedere controle op het geweldsgebruik door het bevoegd gezag en de hoofdofficier heeft ontbroken.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat de toetsing of het gebruikte geweld binnen de daarvoor geldende grenzen heeft plaatsgevonden, gebrekkig dan wel niet is uitgevoerd.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht is niet gegrond.

De klacht over de onderzochte gedraging van het arrondissementsparket Utrecht is niet gegrond.

Onderzoek

Op 28 mei 2008 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer N. te Amersfoort, ingediend door mr. M.T. Spetter, advocaat te Amersfoort, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht en het arrondissementsparket te Utrecht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht en de minister van Justitie werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werden de korpsbeheerder en de minister verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van Justitie te Utrecht over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen het regionale politiekorps Utrecht en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister en de gemachtigde van verzoeker berichtten dat het verslag hun geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen.

De reactie van de korpsbeheerder gaf aanleiding het verslag op een enkel punt aan te vullen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

Verzoekschrift met bijlagen.

Proces-verbaal van aanhouding.

Geweldsrapportage.

Verklaringen, afgelegd tegenover medewerkers van de Nationale ombudsman, van de chef van het betrokken arrestatieteam en de betrokken sectiecommandant.

Medische informatie met betrekking tot het letsel van verzoeker.

Reactie van de minister van Justitie.

Reactie van de korpsbeheerder van het regionale politiekorps Utrecht.

Inzage substituut-ombudsman van CIE-informatie.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wet Wapens en Munitie

Artikel 49

"De bij of krachtens artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen ambtenaren kunnen te allen tijde op plaatsen waar zij redelijkerwijs kunnen vermoeden dat wapens of munitie aanwezig zijn, ter inbeslagneming doorzoeking doen."

Hoge Raad, 25 september 2001, NJ 2002, 97

"3.5 De in het middel betrokken stelling dat een redelijk vermoeden van aanwezigheid van wapens en munitie, als bedoeld in art. 49 WWM, niet uitsluitend kan berusten op de door het Hof als concreet aangeduide CID-informatie is in haar algemeenheid onjuist.

3.6 Het middel faalt daarom."

2. BESLUIT van 28 maart 1994, houdende regels met betrekking tot het beheer van de regionale politiekorpsen en maatregelen jegens ingeslotenen (Bbrp)

Artikel 8

"1. Het regionale politiekorps beschikt, zelfstandig of samen met een of meer andere regionale politiekorpsen, over een eenheid die uitsluitend tot taak heeft, indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigen, de volgende werkzaamheden uit te voeren:

- a. het verrichten van planmatige aanhoudingen,
- b. het bewaken en beveiligen van politie-infiltranten,
- c. het assisteren bij het bewaken en beveiligen van het transport van getuigen, verdachten of gedetineerden,
- d. het assisteren bij het bewaken en beveiligen van objecten en
- e. andere werkzaamheden waarvoor toestemming is verkregen van Onze Ministers.

2. Onze Minister geeft regels over het beheer van de eenheid, bedoeld in het eerste lid. Indien deze regels voorschriften bevatten die aan de organisatie van de eenheid moeten worden gesteld, worden zij gegeven door Onze Minister in overeenstemming met Onze Minister van Justitie."

3. Circulaire Aanhoudings- en ondersteuningseenheden (AOE's)

"...Aangezien de toestemming tot inzet van een AOE een zwaarwegende beslissing is, die verstrekende gevolgen kan hebben, dient in beginsel de hoofdofficier van justitie, onder wiens gezag het opsporingsonderzoek plaatsvindt deze toestemming te verlenen. De hoofdofficier van justitie draagt zorg voor vervanging voor het geval dat hij zelf niet in staat is op een verzoek tot inzet te beslissen. Hij kan daartoe de plaatsvervangend of fungerend hoofdofficier van justitie aanwijzen of een officier van justitie in de rang van officier eerste klasse van zijn parket. Wie de toestemming heeft verleend, zal tot uitdrukking dienen te komen in de registratie die door het parket wordt gevoerd..."

4. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM)

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, van zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

5. Politiewet 1993

Artikel 2

"De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven."

Artikel 8, eerste lid

"De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."